

Р-журнал

Учреждение

891 99

5-72

1936

ԲԻԻԶԱՆԴ ՏԻԻԼԿԵՐԵԱՆ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(ՄԻԱՐԱՐ)

ՈՐԿՐԱՄՈԼԸ

ԵՒ

ԿԵՂԾ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ

«Պէճք է զգոյժ ըլլալ քաղելու եւ
գրելու ժախճակ, որպէսզի ոսք եւ
գրիչ խելքէ առաջ չքաղեն»:

ԱՐԻՍՏՈՓԱՆ

891.99

S-72

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ
ՏՊԱԴՐ. Ա. ԳԱՍԱԳԵԱՆ
1936

156

-6 NOV 2011

ԲԻԻԶԱՆԴ ՏԻԼԿԵՐԵԱՆ

891.99

Յ-72

uy

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(ՄԻԱՐԱՐ)

ՈՐԿՐԱՄՈԼԸ

ԵՒ

ԿԵՂԾ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ

«Պէտք է զգոյց ըլլալ որպէսզի ռսք եւ
գրիչ խելքէ առաջ չբալենն»:

ԱՐԻՍՏՈՓԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ
ՏՊԱԳՐ. Ա. ԳԱՍԱԳԵԱՆ
1936

6173

2 0 2

ԱՌ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ

ՎՍԵՄԱՇՈՒՔ

ՏԻԱՐ ԲԱՐՍԵՂ ՊԱՂԵԳՃԵԱՆ

Կասկեղութիւններու այս առաջին տեսակը՝ որ-
դիական խանդաղաւանով եւ երախտագէտ զգացումով
Ձեզի կը ձօնեն: Դո՛ւք, ո՛վ պատուական հայր, Ձեր
անհուն գրաստութեամբ, մահաւունչ աղէտներէ ցիր ու
ցանուած հայ բեռաւ զանգուածներու փրկութեան սա-
տարող օրհնացիր աջը հանդիսացա՛մ:

Ձեր հմտութեան, չարաւ եւ անբասիր աշխատու-
նակութեան եւ առաքինութեան շնորհիւ տիրացա՛մ նշա-
նակելի հարստութեան մը, որով տարահալած հայ բազ-
մակարօտ գաղթականութեանց ծոցին մէջ կանգնեցի՛ք
հաւատքի սանաւներ, մեծագումար նախաճառութիւններ
ընծայաբեւելով բարեսիրական ձեռնարկներու եւ ազ-
գագոյս հանգանակութեանց: 1926-ի նախագրական
տարիներուն՝ մահաւա՛ր երկրաւորժէ աղէտահար մեր
վերածնունդ հայրենի ժողովուրդին հասցնելով Ձեր նիւ-
րական զոհողութեան քանկագին բաժինը

Անգնահատելի են մանաւանդ՝ Ձեր վարած ազգա-
յին երկարամեայ պատշօններն ու ծառայութիւնները,
զորս այնքան խոհականութեամբ, հեռատեսութեամբ եւ
խանդաղելով եռանդով կատարեցի՛ք զանազան գաղութ-
ներու մէջ, արժանանալով Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարքի
եւ ուրիշ բնական բարձրաստիճան հոգեւորականներու
տափառալից գնահատագրութեան:

Բ.

Եզիպտահայ ժողովուրդը եւ Սուրիահայ զանգուածները անհուն երախսագիտութեամբ Ձեր սիրելի անձը մկրտեցին «Ազգային Բարերար» տիտղոսով, արդարօրէն դասելով Ձեզ շաւր՝ այն գերերջանիկ եւ պանծալի դեմքերուն, որոնք Հայ Յեղին ճառապանքի նակասագրական տարիներուն հանդիսացան հրաւազորք փրկիչներ:

Յեղիս միահամուռ ձայնովը կը բարեմադրեմ որ Ձեր կեանքին մնացորդը՝ ըլլայ աւելի քան երբեք բեղուն շրջան մը՝ որպէս զի՝ որքան Ձեր գաղութահայ զաւակներուն՝ նոյնքան մեր լուսաւոռ Հայրենիքի եղբայրներուն արեւն մեզ յաւե տնտես մնայ Ձեր անունը:

Բ. Տ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Նորիցանայ խորհուրդը եւ Ստեփանայ գանգուտ-
 խոր պիտան համաստեփանութեամբ մեր փրկի անձը
 իրենցին զնորային Բաշտան փառաւոր, ապարտէն
 դանդաղ մեզ տալը՝ առ լեռնայնի եւ գլանմայի
 դիմեմուն, որոնք Հայ մեզին առաւելանի ճակատ-
 գրական արիմներուն հանդիմանող հաւատարմ փրկիչ-
 մեր

Յեղիս Ժամատեղ, Հայկոյն՝ եւ բարեմայքեմ որ
 մեր կիանին մնացորդը՝ ըլլայ աւելի քան երբեք բե-
 դուն որչան մը որչազի՝ որչան մեր գաղութանայ
 գաւաիկներուն՝ հայեման մեր յաւատող Հայեմնիքի եղ-
 բայեմներուն տրին մեզ յաւեւ անման մնայ մեր ա-
 ճունք:

Բ. Յ.

ՏԻԱԴ ԲԱՐՍԵՂ ՊԱՆԸԳՃԵԱՆ

ՈՐԿՐԱՄՈԼԸ

(Կասկեղցուքին մէկ արար)

ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՆԵՐ

ՄԱՐԳԱՐ	Վաճառական
ԱՆԺԷԼ	Մարգարի կինը
ՄԱՐԹԱ	Սպասուհի
ՊՕՂՈՍ	Որկամուր

(Տեսարանը կը ներկայացնէ գեղեցկօրէն կահաւորուած
հիւրասենեակ մը)

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐԳԱՐ ԵՒ ՄԱՐԹԱ

(Նրբ վարագոյրը կը բացուի, Մարգար աջ կողմի քիկ-
նաթուռի մը մէջ ընկղմած կը ծիւսէ. նոյն միջոցին հապ-
նեպ ու շփոթած ներս կը մտնէ Մարթա:)

ՄԱՐԹԱ. (Մարգարը փնտռելով). — Պարո՛ն, ա՛հ,
ո՞ւր է պարոնը արդեօք:

ՄԱՐԳ. — Ի՞նչ կայ, Մարթա, ի՞նչ կ'ուզես:

Մ. (Յուզուած). — Ա՛հ պարոն . . .

ՄԱՐԳ. — Ի՞նչ ունիս:

Մ. — Ա՛հ կ'ըսեմ, չէ՞ք հասկնար:

ՄԱՐԳ. — Ա՛հ, ի՞նչ ըսեւ է, չխօսի՞ս, անպիտան աղջիկ:

Մ. — Պարո՛ն, ձեր տղան...

ՄԱՐԳ. — Է՛, ի՞նչ ըրաւ իմ տղաս:

Մ. — Ո՛հ, սարսափելի է...

ՄԱՐԳ. (Բարկուրեամբ). — Վերջապէս պիտի խօսի՞ս թէ ոչ:

Մ. — Ահաւասիկ. այս առաւօտ կաթնավաճառը երկու լիտր կաթ բերած էր և ձեր տղան...

ՄԱՐԳ. — Թափե՞ց...

Մ. — Ընդհակառակը պարո՛ն, անյագօրէն խըմեց ամանին պառնակաւթիւնը:

ՄԱՐԳ. — Վա՛յ անօրէն:

Մ. — Ապահովութեան համար, ձեր մահճակալին տակ, ծածուկ տեղ մը պահեր էի:

ՄԱՐԳ. — Անպիտանը:

Մ. — Նոյնիսկ կաթիլ մը չէ ծգած ամանին մէջ:

ՄԱՐԳ. — Լի՛րբը, շո՛ւտ հոս կանչէ զինքը:

Մ. — Ի՞նչ կ'ըսէք, պարոն, ձեր տղան այնքան տխմար չէ որ յանցանք մը գործելէ հտքը ուղէ տունը մնալ. անիկա սովորաբար իր հետքը կը կորսնցնէ ծանրակշիռ մեղք մը գործելէ անմիջապէս հտքը:

ՄԱՐԳ. — Ուրեմն խոհանոց գնա և ուշագիւր հսկէ կէսօրուան ճաշին վրայ:

Մ. — Խոհանոցը հսկողութեան ենթարկելու պէտք չկայ այլեւս... երկու ամիսէ ի վեր արդէն բոլոր ուտելիքները կը պահենք ննջարանին մահճակալներուն տակ կամ հիւրասենեակին թիկնաթոռներուն ներքեւ...

ՄԱՐԳ. — Շատ իմաստուն կարգադրութիւն մը ըրեր էք... հիմա գնա և զիս առանձին ձգէ:

ՏԵՍԻԼ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԱՐԳԱՐ ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՊԱ ԱՆԺԷԼ

ՄԱՐԳԱՐ. — Այս գոթախոտ աղջիկն ալ քիչ չի տառապիր մեր շատակերին անառակութիւններէն... չեմ գիտեր ինչպէ՞ս, ի՞նչ կերպով վարուիմ այդ գազանին հետ որպէս զի հրաժարի իր զազիր ունակութենէն... Սողոմոնի իմաստուն խրատները և Աւետարանին պատուէրները ծայրէ ի ծայր կարգացի, բայց օգուտ մը չըրաւ, ամբողջ անտառ մը փայտ կոտրեցի կռնակին վրայ, դարձեալ օգուտ չըրաւ, ի վերջոյ զինքը սարսափեցնելու համար ըսի թէ Սատանաները իր մահէն հտքը հոգին գոխք պիտի փռ խաղրեն և բոցավառ խարոյկներու վրայ պիտի այրեն, եթէ չձգէ իր գարշելի որկրամոլութիւնը, բայց այս աղգարարութեան վրայ ծիծաղեցաւ անառակը...

ՏԵՍԻԼ ԵՐՐՈՐԴ

ՄԱՐԳԱՐ ԵՒ ԱՆԺԷԼ

ԱՆԺԷԼ (Բարկուրեամբ առ Մարգար). — Օ՛, իսկապէս այս անփութութիւնդ զիս պիտի կատղեցնէ... Ո՛հ, որքա՛ն տաղտկալի է կնոջ մը համար թուլամորթ ամուսին մը ունենալը...

ՄԱՐԳԱՐ. — Ա՛յնքան զարհուրելի գլխացաւութիւն է ամուսնի մը համար կամակոր կին մը ունենալը...

ԱՆԺ. — Լռէ՛, լռէ՛, հայր պիտի ըլլաս չկրցար ու է կերպով կրթել անառակ զաւակդ, որ տան մէջ ահաւոր մղճաւանջ մը դարձած է գլխուս:

ՄԱՐԳ. — Հիմա կը հասկնամ որ տրամադրութիւնդ դարձեալ զիս բարկացնել է:

Անժ. — Բայց կը զարմանամ թէ լղրճուկ տղան ինչպէ՞ս չի հիւանդանար :

ՄԱՐԳ. — Տան ծակուծուկը խառնելէն, խուս գարկելէն հիւանդանալու ժամանակ չունենար... յետոյ չի՞ բաւեր ամէն օր, ամէն ժամ մեզ հիւանդացընելը, քառասուն աստիճանի ջերմութիւն մեր ցաւատանջ գլխուն տալը, կ'ուզես որ ամէն ալ հիւանդանայ...

Անժ. — Ի՞նչ կ'ըսես, արդեօք բժշկի մը ցուցընե՞նք զինքը :

ՄԱՐԳ. — Ախորժա՞կը բանալու համար :

Անժ. — Մասամբ մը գոնէ իր շատակերութեան առաջը առնելու համար :

ՄԱՐԳ. — Ափսո՞ս, բժիշկները դեռ այդ մասնագիտութեան չեն տիրացած, բայց կայ ուրիշ միջոց մը : որ թէպէտեւ քիչ մը վտանգաւոր է, բայց արմատական բուժում յառաջ պիտի բերէ...

Անժ. — Այսինքն...

ՄԱՐԳ. — Խիստ վտանգաւոր և ահաւոր միջոց մը...

Անժ. — Շո՛ւտ յայտնէ :

ՄԱՐԳ. — Մահացու և միւսժամանակ ճակատագրական...

Անժ. — Բայց չի յայտնե՞ս :

ՄԱՐԳ. — Ահաւասիկ. պէտք է մասնագէտ բժիշկ մը կանչենք և իր ստամոքսը գործողութեան ենթարկենք :

Անժ. — Պզտիկցնելո՞ւ համար :

ՄԱՐԳ. — Այո՛ :

Անժ. — Այդ միջոցը հաւանաբար կարող է մահացու ըլլալ. իր որկրամոլութիւնը բուժելու տեղ թեւեւ իր կեանքը վտանգենք, ուստի աւելի խոհական և նուազ վտանգաւոր միջոց մը գտնելու է :

ՄԱՐԳ. — Այդ պարագային զինքը ծեծելէ և միսերը կտրթելէ զատ ուրիշ միջոց չկայ :

Անժ. — Գիտե՞ս ինչ կը խորհիմ, օր մը այդ գաւազանդ կոտրելու տեղ, տղուդ ոսկորներէն մէկը անպայման պիտի կոտրես :

ՄԱՐԳ. — Այդ կողմէն անհոգ եղիւր, անոր ոսկորները երկաթէն աւելի ամուր, դիմացկուն են :

Անժ. — Քեզի խորհուրդ կուտամ որ միշտ իր յետոյքին զարնես. կը յիշես հարկաւ, անցեալ օրուան ապտակէդ քիչ մնաց ձախ աչքը դուրս պիտի ցատքէր :

ՄԱՐԳ. — Արդէն ի՞նչ օգուտ կը սպասես այդ աւանակէն... ինչ որ է, քալէ, աճապարէ քիչ մը, պատարագը սկսած ըլլալու է :

Անժ. — Ո՛վ գիտէ թերեւս վերջացած ըլլայ :

ՄԱՐԳ. — Ուրեմն շտապէ՛, ի՞նչ կեցեր ես. ամէն անգամ գլխարկդ գլուխդ գնելու համար ժամ մը կ'առնես :

(Միասին փախի մը փայլ յառաջանալէ ետքը). — Ի՞նչ պիտի ըսէի, այո՛, չըլլա՞յ որ մէջտեղը ուտելիք բան մը ձգած ըլլաս :

Անժ. — Ամէն բան կղպանքի տակ է, բայց ի՞նչ օգուտ, վերագարծին ինչ որ գտնանք փառք տանք Աստուծոյ : (Դուրս կ'ելլեն) :

Տ Ե Ս Ի Լ Զ Ո Ր Ր Ո Ր Դ

ՄԱՐԹԱ ԱՊՍ ՊՕՂՈՍ

ՄԱՐԹԱ. — Աստուած իմ, այս ի՞նչ գժրադղուծիւն է. (օփորած) ի՞նչ պիտի ընեմ հիմա : Որկրամոլ տղան կէսօրուան ճաշին համար խորոված հաւը ամանէն տարեր է : Օ՛, անիծեալ, զղուելի արարած...

ՊՕՂՈՍ . — Դարձեալ զիս կ'անիծես , Մարթա :

Մ . — Եկա՞ր , աներե՛ս , սեւերե՛ս տղայ . կը խընդաս , այնպէս չէ՞ , անա՛ստուն . . .

ՊՕՂ . — Բայց ինչո՞ւ կը յուզուիս , ինչո՞ւ այդպէս կը յանդիմանես զիս :

Մ . — Ըսէ՛ , ուրկրամո՛լ , շուտ խոստովանէ մեղքդ :

ՊՕՂ . — Ես մեղք չեմ գործած , ի՞նչ կ'ուզես որ խոստովանիմ :

Մ . — Խօսէ՛ , անբա՛ն , յայտնէ՛ գործած յանցանքդ :

ՊՕՂ . — Եթէ չի հանդարտիս և հանգիստ տրամադրութեամբ զիս մտիկ չընես , բան մըն ալ չեմ խոստովանիր :

Մ . — Ո՛հ , պիտի խենթեամ . . .

ՊՕՂ . — Մի՛ այդչափ առաջ վազեր , անուշիկս , յետոյ իրաւէն կը խենթենաս . ես շատ աղէկ գիտեմ յուզումիդ դրդապատճառը , մօրս մահճակալին տակ պահուած խնձորներն ու տանձերը ուտելու համար կը բարկանաս , այնպէս չէ՞ :

Մ . — Աստուա՛ծ , տէրս զանոնք բերած էր ճաշէն վերջը սեղան բերելու համար , ատո՞նք ալ կերար , անպի՛տան :

ՊՕՂ . — Թերեւս խոհանոցի մեծ պահարանին գլրոցին մէջ պահած անուշեղէններուն համար բորբոքած ես :

Մ . — Ինչպէ՞ս , անո՞նք ալ կերար :

ՊՕՂ . — Հիմա՞ , երկու օր կ'ըլլայ ուտելս , կը զարմանամ որ չես անդրադարձեր , բայց ապահովաբար քեզի ցաւ ու վիշտ զատճառող բանը գուցէ ամանին մէջ պահ դրուած խորոված հաւն է որ այս կէսօրուան համար պատրաստեր էիր , բայց անուշիկ Մարթաս , դուն այսքան բարեսիրտ հոգի մը ունիս ,

որ այս արարքս կը յուսամ որ հօրս չպիտի իմացընես :

Մ . — Վայրենի՛ , լղրճո՛ւկ , համբերէ որ հայրդ գայ իր գաւազանով սատկած հաւու պէս մխներդ ու սկորներդ կակուզցնէ :

ՊՕՂ . (Աղաչակամ) . — Մա՛րթա , կը պաղատիմ չըլլայ որ հօրս բան մը յայտնես :

Մ . — Ինծի պաղատելով չես կրնար փրկուիլ , պատրաստուէ հայրդ գալուն , ոտքերուն առջև իյնալու :

ՊՕՂ . — Անիկա անգութ է Մարթա , զիս չի ներեր . . . գէթ ըսէ որ կատուն ամանէն տարած է հաւը :

Մ . — Որքան անմիտ ես , կատուն ինչ գործ ունի այս տան մէջ . ենթադրենք որ կատուն տաքաւ հաւը , բայց խնձորներուն և անուշեղէններուն համար , ո՞վ յանցաւոր բռնելու է :

ՊՕՂ . — Դարձեալ կատուն :

Մ . — Տխմա՛ր , կատուն խնձոր կ'ուտէ՞ :

ՊՕՂ . — Իրաւունք ունիս , բայց ուրիշ միջոց մը խորհելու է , ուրիշ հնարք մը գտնելու է :

Մ . (Մեղմ) . — Ինծի մտիկ ըրէ . . .

ՊՕՂ . — Ապրի՛ս Մարթա , կ'երեւայ թէ զիս ազատելու բանաւոր միջոց մը պիտի առաջարկես :

Մ . (Լուրջ) . — Սենեակիս պահարանին մէջ խորոված շագանակ պահեր էի , եթէ ըսես ինծի ո՞վ կերաւ . . .

ՊՕՂ . — Լուռ կեցիր , Աստուածդ սիրես , շաբաթ մը առաջ պատահած բաներու վրայ մի՛ խօսիր :

Մ . — Քեզի կը հարցնեմ ո՞վ կերաւ :

ՊՕՂ . — Աւագօք զիս ձեծելու մի՞տք ունիս :

Մ . — Բնաւ երբեք :

ՊՕՂ . — Ես կերայ , անուշիկս . . . բայց Մարթա

խելացի խորհուրդ մը ըրէ՝ որպէս զի հօրս և մօրս յարձակոմներէն աղատիմ:

Մ. — Լաւագոյն և խոհական միջոցը՝ համարձակօրէն խոստովանիլն է:

ՊՕՂ. — Խոստովանիլ... Աստուած չընէ, հայրս ալ դէն խոստովանութեանս կը սպասէ որպէս զի իր օրհնեալ գաւազանը կռնակիս վրայ հալեցնէ:

Մ. — Ամէն պարագայի մէջ, քու փրկութեանդ համար, ես ինքզինքս չեմ վտանգեր. մօրդ յանդիմանութիւններէն և հօրդ գաւազանի հարուածներէն պրծելու համար միջոց մը խորհէ (Դուրս կ'ելլի):

ՏԵՍԻԼ ՇԻՆԳԵՐՈՐԴ

ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՆՁԻՆ

ՊՕՂՈՍ. — Երանի թէ՛ հաւը ամանին մէջ հանգիստ ձգէի. ա՛հ, ա՛հ, կ'երեւակայեմ հօրս բարկութիւնը, կատաղութենէն խոչորցած աչքերը, պոստած յօնքերը, ճակտին սոսկատեսիլ կնճիւղները, քստմտած մագերէն ու տնկուած ականջները, իր դժոխային չաւառուք դէմքը, մանաւանդ երկաթէն ամուր իր գաւազանը. երանի թէ՛ հաւը ամանին մէջ հանգիստ ձգէի, ի՞նչ կերպով հիմա, այս գարշելի արարքս պիտի արգարացնեմ հօրս առջև... (Յանդուգն) բայց կը զարմանամ այս աստիճան շփոթելուս վրայ, կարծես թէ առաջին անգամ պատահած ըլլար... ի՞նչ հաւեր, ի՞նչ հնգկահաւեր, ի՞նչ սագեր և բադեր, ի՞նչ անուշեղէններ, համադամ ճաշեր կարկանդակներ, խորոված ճագարներ և տատրակներ կոկորդած եմ և աշխարհ չէ կործանած. նիհար, սմանդուկ հաւ մը ուտելով երկրէս քար մը անգամ չի շարժիր... շատ շատ կ'ըսեմ թէ անօթի էի կերայ, զիս չպիտի կախէ,

գաւազանով քիչ մը պիտի հալածէ, պիտի յանդիմանէ, պիտի սպառնայ, յետոյ հանգստաւէտ թիկնաթոռի մը մէջ պիտի բազմի և ծխէ, որպէսզի իր ոտքի ելած ջիւղերը հանդարտին և թունդ ելած սիրտը հանգըստանայ: Առայժմ Մարթան սենեակները մաքրելու պաշտօնին գլուխն է. երթամ խոհանոց, թերեւս պահարանին ներսը կամ դուրսը, վրան կամ տակը, վերջապէս բոլոր անկիւններն ու խորշերը աչքէ անցնեմ, դուցէ ուտելու բան մը կը գտնեմ: (Դուրս կ'ելլի):

ՏԵՍԻԼ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՄԱՐԹԱ ԱՌԱՆՁԻՆ

ՄԱՐԹԱ. — Եթէ տէրս իմանայ հաւուն անյայտանալը, անկասկած պիտի բորբոքի և հաւանաբար զիս ալ խստօրէն պիտի յանդիմանէ, պէտք եղած գլուշութիւնը գործադրած չըլլալուս համար: Վարժարանին տեսչութենէն շարաթը երկու, երեք անգամ բողբոջի և դժգոհութեան նամակներ կ'ստանանք. որկրամուտ տղան գպրոցին մէջ անգամ կատարեալ մղձաւանջ դարձած է իր գաւընկերներուն. աներեսաբար կը յափշտակէ անոնց ուտելիքը և այս կերպով պատճառ կ'ըլլայ կռուի և յուզիչ միջադէպերու: Եթէ հայրը վարժարանի հոգաբարձութեան ատենապետը չըլլար, բոպէ մը նոյնիսկ չպիտի հանդուրժեր տեսչութիւնը դպրոցին մէջ պահել: Երէկ, դարձեալ նամակ մը ստացանք տեսուչէն, կը գրէ որ, աներես տղան, քանի մը աղքատ ուսանողներու կէսօրուան ճաշի ծրարները բացած և պարուճակութիւնը կերած է. տէրս ալ թէպէտեւ իր տղուն որկրամուտութեան փոխարժէք գումարը ղրկեց տեսչութեան, բայց սաստիկ ջղայնութենէն ամբողջ գիշերը անքուն անցուց: (Պը-

նակի մը կոտորուելուն ձայնը կը լսուի) Տէր իմ Աստուած . այս ինչ է , դարձեալ պնակ չոտրած պիտի ըլլայ թշուառական տղան . երթամ տեսնեմ : (Դուրս կ'ելի) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ե Օ Յ Ն Ե Ր Ո Ր Դ

ՄԱՐԳԱՐ ԵՒ ԱՆԺԷԼ

ՄԱՐԳԱՐ . — Մեծ ամօթ եղաւ , շիտակը պատարագը լմնալու վրայ էր , մենք ալ ներս մտանք :

ԱՆԺԷԼ . — Որքան պատուախնդիր ես . չտեսա՞ր , մեր տաներէց քահանան անգամ նոր եկեղեցի կ'երթար :

ՄԱՐԳ . — Լաւ յիշեցիր , Անժէլ , ամբողջ գաղութին մէջ չորս քահանայ կայ , միայն երկուքը եկեղեցի եկեր էին . կ'երեւայ թէ Առաջնորդ Սրբազանին աչքը չտեսնար ասիկա :

ԱՆԺ . — Ինչպէս կ'ուզես որ տեսնայ , երբ տարին հազիւ երկու անգամ եկեղեցի կ'այցելէ :

ՄԱՐԹԱ (Ներսէն) . — Զգէ՛ կ'ըսեմ , ո՛չ չպիտի ուտես :

ՊՕՂ . (Ներսէն) . — Մարթա՛ , ազատ ձգէ զիս , ապա թէ ոչ ձեռքդ կը խածնեմ :

ԱՆԺ . — Կարծեմ հոս կուզան :

ՄԱՐԳ . — Անժէլ , դուրս գնա վայրկեան մը , ես այս դրան ետեւ պիտի պահուիմ տեսնենք կրկին ինչ բան է իր ուտել փափաքածը : (Կը պահուի) :

Տ Ե Ս Ի Լ Ո Ւ Թ Ե Ր Ո Ր Դ

ՆՈՅՆՔ . ՊՕՂՈՍ ԵՒ ՄԱՐԹԱ

ՄԱՐԹԱ (Պօղոսի ձեռքէն փախելով ապուխտի կտրը) . — Պօղոս , ի սէր Աստուծոյ թող տուր հայրդ սաստիկ պիտի բարկանայ եթէ ուտես :

ՊՕՂ . — Թող տամ՝ որպէս զի հայրս ուտէ , այնպէս չէ՞ :

ՄԱՐԳ . (Մեկուսի) . — Վա՛յ լակոտ :

ՊՕՂ . — Երեք օրէ ի վեր կը փնտռէի ես ասիկա :

Մ . — Տեղը գիր , կ'աղաչեմ , հայրդ պիտի ծեծէ քեզի :

ՊՕՂ . — Արդէն հաւը ուտելուս համար ապահով եմ որ զիս պիտի ծեծէ , գոնէ այս կերպով ապուխտն ալ կ'ուտեմ , որպէս զի ասոր համար զատ ծեծ չուտեմ :

ՄԱՐԳ . (Մեկուսի) . — Ո՞ր հաւը կերեր է արդեօք :

Մ . — Ինծի տուր կ'ըսեմ ապուխտը :

ՊՕՂ . — Ի զուր տեղը քնքոյշ սիրտդ մի յուզեր :

Մ . — Եթէ ինծի վերադարձնես . . .

ՊՕՂ . — Այո՛ , խօ է տատարակա :

Մ . — Հօրդ կ'ըսեմ թէ հաւը կատուն կերաւ :

ՄԱՐԳ . (Մեկուսի) . — Անամօթ աղջիկ :

ՊՕՂ . — Մարթա , հայրս ինձմէ զատ ուրիշ կատու չի ճանչնար այս տան մէջ . ունտի այդ առաջագրութեամբդ զիս չես կրնար փրկել իր գաւազանէն :

Մ . — Քանի որ չես հնազանդիր , ես ալ ամէն բան համարձակօրէն պիտի յայտնեմ իրեն :

ՊՕՂ . — Ազատ ես գիտցածդ պատմելու իրեն :

Մ . — Յիշէ՛ սակայն գաւազանի զօրա որ հարուածները զորս պիտի ուտես կռնակիդ :

ՊՕՂ . — Արդէն , Աստուած բերանը շնորհած է մարդուն , համարամ և քաղցր ուտելիքներ ճաշակելու համար , իսկ կռնակն ալ գաւազանի դառն ու լեղի հարուածներ :

ՄԱՐԳ . (Մեկուսի) . — Փիլիսոփայ և ուշիմ տըղայ մը ունիմ եղեր :

Մ . — Գիտե՞ս Պօղոս , որքա՞ն կը յուզուի ու կը

փղձկի սիրտս, երբ հօրդ գաւազանի անդուծ և ան-
խնայ հարուածներուն տակ, ցաւակոծ ձայնդ և լա-
լազին ճմեղաներդ կը լսեմ:

ՊՕՂ. — Խե՛նթ աղջիկ, դուն իրա՞ւ կը կարծես
այդ լացս, ես այդ միջոցին յատկապէս սեղայ կը
կանչեմ, որպէսզի հայրս քանի մը գաւազանի հար-
ուած պակաս զարնէ:

ՄԱՐԳ. (Մեկուսի). — Վայ սատանայի ձագ, եր-
թամ կամաց մը ներսէն գաւազանս բերեմ:

Մ. — Պօղոս, ինծի մօտիկ ըրէ, եթէ ապուխտը
ինծի վերագարծնես, քեզի անուշ բան մը պիտի
տամ:

ՊՕՂ. — Պաշիկ մը, այնպէս չէ:

Մ. — Աւելի անուշ բան մը:

ՊՕՂ. (Մեկուսի). — Պաշիկէն աւելի անուշ ի՞նչ
բան կայ աշխարհի վրայ. (Բարձր) Ո՞ր պահած ես
այդ անուշ բանը:

Մ. — Սենեակիս արկղին մէջ:

ՊՕՂ. — Վա՛յ, մինչև հիմա չէի գիտեր արկղե-
րուդ մէջ անուշ բաներ պահելդ. երթա՛մ, տեսնեմ.
(Ներս կը վազէ):

Մ. — Ո՛հ, ինչո՞ւ ըսի, ո՛րքան անխոհեմ գործ
տեսայ, երթամ ետեւէն, չըլլայ թէ արկղիս պարու-
նակութիւնը քրքրելով սիրային նամակներս ձեռք
անցնէ. (Դուրս կ'ելլէ):

ՏԵՍԻԼ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

ՄԱՐԳԱՐ ԵՒ ԱՆԺԷԼ

ՄԱՐԳԱՐ (խոռո բիր մը բռնած). — Մա՛րդ, դուն
փախցուցի՞ր, կ'երեւայ թէ այդ հաստ փայտով տղադ
այսօր մեռցնելու միտք ունիս. գաւազանդ ինչո՞ւ չես
առներ:

ՄԱՐԳ. — Քիչ առաջ չի լսեցի՞ր, գաւազանիս
հարուածները տղուդ կոնակը չեն ցաւցներ եղեր:

ԱՆԺ. — Ուրեմն, այս փայտովդ տղուդ ողնայարը
երկուքի կը բաժնես:

ՄԱՐԳ. — Ես ալ այն մտաւախութիւնը ունիմ,
թէ տղուդ ողնայարը այս փայտը երկուքի կը բաժնէ.
բայց ո՞ր գնաց այս լիրբը:

ԱՆԺ. — Ձըլլայ թէ խոհանոց՝ հաւը ուտելու գա-
ցած ըլլայ:

ՄԱՐԳ. — Հաւը, մեր եկեղեցի երթալէն առաջ,
ամանէն յարութիւն առեր է:

ԱՆԺ. — Ձեմ հասկնար այդ լեզուդ:

ՄԱՐԳ. — (Յաճ առ Անժէկ) Հաւը տղուդ ստա-
մօքսին մէջ խոր քուն մտած է:

ԱՆԺ. (Ահաբեկ). — Ինչպէ՞ս, հաւը կերա՞ւ ըսել
կ'ուզես:

ՄԱՐԳ. — Հիմակ ալ ապուխտը կը պատրաստուի
ուտելու: Աստուած չընէ, եթէ օր մը տանը մէջ ու-
տելու բան չգտնէ, անկասկած մեզ ալ պիտի ուտէ:

ԱՆԺ. — Ողջ կամ վախճանած ազգականներուս
մէջ, ասոր նման որկրամուլ ծնունդ մը չէ եղած...

ՄԱՐԳ. — Այսինքն, ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

ԱՆԺ. — Ինչ ըսել պիտի ուզեմ, մեր տղուն որկ-
րամուլ ծնելուն պատճառը դուն ես:

ՄԱՐԳ. — Ե՞ս եմ:

ԱՆԺ. — Հայրդ կամ մայրդ, կամ մեծ հայրդ,
կամ մեծ մայրդ և կամ լուսահոգի ազգականներէդ
բարեմաղիկ մը որկրամուլ եղած ըլլայ և այդ չարա-
ղէտ ախտը կերպով մը քեզի փոխանցած ըլլալով...

ՄԱՐԳ. — Կանգ առ հոտ շատ առաջ կը վազես
կոր, այդ լակոտին անպիտան ունակութեան պատճա-
ռը դուն ես:

ԱՆԺ. — Ե՞ս եմ:

ՄԱՐԳ. — Քու մայրական թերութիւններդ են որ այդ լղրճուկը ծայրայեղ շատակերութեան վարժեցուցին:

ԱՆԺ. — Այդ թերութիւնները անունն չունին:

ՄԱՐԳ. — Ինչպէս թէ չունին, տղադ երկու տարեկան էր, սկսար ամէն տեսակ անուշեղէն, շաքարեղէն, մրգեղէն, մսեղէն բաներ շալորէն և երբեմն նոյնիսկ բռնի բերանը դնել ամէն ժամ աւելորդ ծախսեր կ'ընէիր այդ աւանակին ստամոքսին համար, անոր լացը դադրեցնելու համար սովորութիւն ըրած էիր, ինչպէս կը յիշեմ, շաքարի և շոքոլայի տուփեր դնել անոր գիրկը... բայց այս խօսքերը ընելու ժամանակը չէ հիմա:

ԱՆԺ. — Եթէ խելացի հայր մը ըլլայիր, զայն ամէն կերպով չափաւորութեան պիտի մղէիր, դուն զայն ծեծելով, հարուածելով աւելի մղում տուիր իր ունակութեան. (Ոսֆի ձայնեւ կը լսուի) Լուռ կեցիր, Մարթան և տղադ կարծեմ հոս կուգան:

ՄԱՐԳ. — Դուն դարձեալ ներս քաշուէ, տեսնենք որկրամօլը դեռ ինչե՞ր պիտի խոստովանի: (Կը պահուի):

ՏԵՍԻԼ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ, ՄԱՐԹԱ ԵՒ ՊՕՂՈՍ

ՊՕՂՈՍ. — Ո՛չ, ո՛չ, չեմ տար, կարող ես ամէն բան յայտնել հօրս:

ՄԱՐԹԱ. — Ապուխտը ինծի տուր անուշէն ետքը ապուխտ ուտելը կը փնտսէ ստամոքսին:

ՊՕՂ. — Շատ ճիշդ խօսեցար, հօրս ստամոքսին կը փնտսէ, բայց իմ...

Մ. (Խիստ). — Ինծի տուր կ'ըսեմ, հիմա բոլոր ուժովս կը պոռամ:

ՊՕՂ. — Պոռա՛, ինչո՞ւ կեցեր ես, այսինքն պոռալով ոչ ինծի կը փնտսես. ոչ ալ դուն բան մը կը շահիս:

ՄԱՐԳ. (Մեկուսի). — Լիրբը այնպէ՛ս ախորժակով կ'ուտէ:

ՊՕՂ. — Կը յիշե՞ս Մարթա, անցեալ կիրակի առաւօտ, հա՛րս մեծկակ ձմերուկ մը բերած էր:

Մ. — Ատով ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

ՊՕՂ. — Մտիկ ըրէ որ հասկնաս, ի՞նչ ըսել ուզելս, կամաց մը խոհանոց մտայ, ակնթարթի չը մէջ հացի դանա՛ով շերտեցի կերայ... խեղճ հայրս ալ միամտութիւնը ո՛նեցաւ հաւատաւու թէ ձմերուկը պտղավաճառին քով մոռցաւ:

ՄԱՐԳ. (Մեկուսի). — Վա՛յ ապիրատ խաբերայ:

ՊՕՂ. — Երէկ կէս գիշերին, ամէնքդ խոր քունի մէջ կը խռկայիք, անկողնիս մէջ չորս ժամէ ի վեր չէի կրնար քնանալ. կը յիշէի հօրս համար շուկայէն մօրս գնած ճերմակ պանիրը, զոր թուղթին մէջ փաթ. թած խոհանոցի սեղանին դարակին մէջ պահած էր:

Մ. — Ապահով եմ որ անիկա ալ կերար:

ՊՕՂ. — Ձէ պիտի ձգէի որ հայրս ուտէր:

ՄԱՐԳ. (Մեկուսի). — Անաստուա՛ծ, անօրէն:

Մ. — Տէրս և տիկինս հիմա կուգան, ես կ'երթամ ճաշասեղանը պատրաստելու:

ՊՕՂ. — Շատ լաւ կ'ընես... Խեղճ աղջիկը կը կարծէ թէ ճաշ կայ սեղան բերելու համար:

ՄԱՐԳ. (Մեկուսի). — Կ'երեւայ թէ կէսօրուան համար ուտելու բան չէ ձգած թշուառականը:

ՊՕՂ. (Մեկուսի). — Ուրեմն ծնողքս չեկած, այս սենեակն ալ ուշադրութեամբ խուզարկելու է. սովորաբար մայրս և մեր բարեժողիկ սպասուհին բոլոր համադամ ուտելիքներն ու անուշեղէնները ինձմէ ծածուկ այս սենեակին թիկնաթոռներուն տակ կամ

այս պահարանին վրայ կը պահեն... Ասկէ երկու շաբաթ առաջ մահճակալին տակէն պնակ մը լեցուն կարկանդակ գտայ. մայրս ճարահատ այդ տեղը յարմար գտեր էր, այն վստահութեամբ որ ես երբէք չպիտի անգրադառնամ ատոր... ինչ որ է, ամէն բանէ առաջ անտրուի մը վրայ ելլեմ և այս պահարանը խուզարկեմ (աքոռին վրայ կը բարձրանայ):

ՏԵՍԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԵՐՈՐԴ

ՊՕՂՈՍ, ՄԱՐԴԱՐ, ԱՆԺԷԼ ԱՊՍ ՄԱՐԹԱ

ԱՆԺԷԼ (Յաճ առ Մարգար). — Ամանով անուշ դրած եմ պահարանին վրայ, ուշադրութիւն ըրէ, չըլլայ որ տէ՛:

ՄԱՐԴ. — Ամբողջ ուշադրութիւնս իր վրայ կեդրոնացուցած եմ. որքան ես հոս եմ, անուշին հոտը անգամ չի կրնար առնել:

ՊՕՂ. (Խանդավառ). — Օ՛, գտա՛յ, գտա՛յ, վերջապէս գտայ (Ամանով անուշը ձեռքին մէջ բռնած) խնձորի անուշ է եղեր. հայրս չեկած՝ վայրկեանապէս այս ալ ուտելու է:

ՄԱՐԴ. (Բարձր). — Վա՛ր իջիր աներես, անասնո՛թ...:

ՊՕՂ. — Ա՛հ, (Ահաբեկ՝ թող կուտայ ամանը ձեռքէն, որ կը կոտորի եւ ինքն ալ վար կը գլորի արուսէն եւ ցաւագին աղաղակներ կ'արձակէ) Օ՛, օ՛, օ՛...:

ՄԱՐԴ. (Գաւազանով հարուածելով անխնայ). — Խայտառակ, ա՛ն քեզի կարկանդակ, ա՛ն քեզի հաւ, ա՛ն քեզի ապուխտ...:

ՊՕՂ. — Օ՛, օ՛, ոտքս...:

ԱՆԺ. — Կեցի՛ր, վերջ տուր գաւազանիդ, կարծեմ տղուն ոտքը կոտրեցիր:

ՄԱՐԴ. — Ա՛ն քեզի ձմերուկ, ա՛ն քեզի խնձոր: ՊՕՂ. — Ո՛հ, ո՛հ, ոտքս...:

ԱՆԺ. — Աստուած իմ, ոտքը կոտրեր է, ո՛հ, պիտի մարիմ օգնութիւն (Կ'իյնայ քիկնարոռին մէջ): ՄԱՐԹԱ (Շփոթած). — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ. ի՞նչ ունի տիկինս:

ՄԱՐԴ. — Մարթա՛, շո՛ւտ գնա ներսէն սրուակը և գաւաթ մը ջուր բեր:

Մ. (Կը բերէ: Մարգար կը մօտեցնէ սրուակը Անժի քիկին):

ԱՆԺ. (Սքալիւով). — Տէր իմ Աստուած, արդեօք բա՛ն մը պատահեցաւ իրեն, Մարթա, կ'աղաչեմ, յանդուգն սիրտ մը ունիս դուն. ուշադիր քննէ տղուն ոտքերը. տե՛ս թէ ո՞րն է կոտրածը:

Մ. (Քննելով Պօղոսի ոտքերը, ցած առ Պօղոս). — Խաբեքա՛յ բան մը չունիս դուն:

ՊՕՂ. (Յաճ առ Մարթա). — Ըսէ՛ թէ ձախ ոտքս կոտրած է:

Մ. (Յաճ) Ստախօ՛ս...:

ՊՕՂ. — Ո՛հ, չես խղճար Մարթա, կ'ուզես որ հայրս կրկի՞ն հարուածէ զիս:

Մ. (Անժիին). — Տիկին, թէպէտեւ որոշ չեմ գիտեր կոտրելուն վրայ, բայց իր ցաւագին աղաղակներէն պէտք է եզրակացնել թէ կոտրած ոսկոր մը կայ իր մարմնոյն ու է մէկ մասին մէջ:

ՊՕՂ. — Ո՛հ, ո՛հ:

ԱՆԺ. (Գրկելով) — Մի՛ լար, թանկագին զաւակս, եկուր գրկեմ քեզի:

ՊՕՂ. — Ես անուշ կ'ուզեմ:

ՄԱՐԴ. — Վա՛յ...:

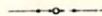
Մ. (Բարձր). — Որկրամո՛լը:

ԿԵՂԾ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ

(Կասկեղծութիւն մէկ արար)

ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՆԵՐ

ՊԵՐՃ	ԼԵՒՈՆ
ՍԻՄՈՆ	ՋԱՐԱՀ
ՎԱՀԱՆ	ԼՈՒՍԻ

(Տեսարանը կը ներկայացնէ շենդորէն կահաւորուած հիւրասենեակ մը, Պերճի տան մէջ)

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՊԵՐՃ ԱՌԱՋԻՆ

(Վարագոյրը բացուելուն պէս, Պերճ կը թողու գրասեղանը եւ բարձրաձայն կը կարդայ արձակ փերբուած մը)

ՊԵՐՃ. — «Աստղէ՛ր . . . դուք ազամանդակու ո. ղերն էք մթապատ երկնքին, լուսավառ ջահերը երազատես բանաստեղծներուն՝ որոնք ձեր ոսկի շողերուն կը փարին կ'յսի մը գեղը երգելու համար»:

Առտուընէ ի վեր կը կարգամ այս սիրուն քերթուածը և չեմ ձանձրանար . . . հաւատացէք կէօթէ մը, Շէյքսպիր մը շաբաթներով պիտի չարհարէին իրենց միտքը այս վսեմ արձակը շարադրելու համար. բայց գիտէ՞ք թէ ես որքան ժամանակի մէջ թուղթին յանձնեցի զայն, հազիւ հինգ վայրկեանի մէջ երբ . . . հանրակառքով տուն կը վերադառնայի: Ճամբուն վը-

բայ հանդիպած բոլոր բարեկամներուն և ծանօթներուն կարգացի, ամէնքն ալ խորապէս հիացան և թելադրեցին որ Փարիզ՝ «Անահիտ»ի խմբագրութեան շրկեմ վայն:

ՏԵՍԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՆՈՅՆ ԵՒ ՍԻՄՈՆ

ՍԻՄՈՆ (Ներս կը մտնէ խանդավառ). — Բարե՛ւ Պերճ:

Պերճ. — Օ՛, բարի եկար Սիմոն, շիտակը խօսելով ես ալ քեզ տեսնելու անհամբեր փափաք մը ունէի:

Ս. — Անպայման նոր քերթուած մը շարագրած պիտի լլլաս:

Պ. — Ձեռ սխալած... բայց նախ ըսէ ինծի ուրկէ՞ կուգաս:

Ս. — Ակումբէն... քանի մը իմաստակներու հետ տաք վիճաբանութեան բռնուած էի...

Պ. — Խօնչ նիւթի շուրջ կը դառնար ձեր վիճաբանութիւնը:

Ս. — Հաւու և հաւկիթի շուրջ:

Պ. — Հա՛ հա՛ հա՛, իսկապէս մեծ տխմար մըն ես Սիմոն, որ գրական հակումներդ կը լղրճես սմբած հաւու և հաւկիթի շուրջ վիճաբանելով:

Ս. — Կ'աղաչեմ Պերճ, որ այդ կոպիտ վերագրուած մը ուրիշ անգամ չընես ինծի, նիւթը զոր ես առաջարկեցի, ցարդ ոչ մէկ գիտութիւն կըցած է լուծում մը տալ:

Պ. — Ինչպէ՞ս:

Ս. — Հա՛ւը հաւկիթէն ելած է, թէ հաւկիթը հաւէն:

Պ. — Ատիկա շատ որոշ է, հաւկիթը հաւէն ելած է:

Ս. — Ես ալ ճիշդ այդ թէզը կը պաշտպանէի, և օրինակ կը բերէի մեր տան հաւերը որոնք ամէն օր տասնեակ հաւկիթներ կը ծնին... Ինչ որ է, հիմա կարգա՛ սա նոր շարագրած քերթուածդ որու մասին այս առաւօտ ակումբին բոլոր տղաքը գովեստով ու հիացումով կը խօսէին:

Պ. — Խօնչ կ'ըսես:

Ս. — Բոլորն ալ երանի կը կարգային քեզի, այդպիսի գլուխ-գործոց բան մը յղացած ըլլալուդ համար:

Պ. — Ատոր ամենափոքր տարակոյս չունիմ. քաջ գիտեմ որ այդ բարեսիրտ տղաքը անկեղծ համարում ունին ձիրքերուս վրայ:

Ս. — Մանաւանդ անցեալ գիշեր, ձեր սարքած խնջոյքէն ասդին բոլորն ալ բարձրօրէն կը գնահատեն ձեր բանաստեղծի տաղանդը և պաշտումի հաւասար սէր կը տածեն:

Պ. — Կրնա՞յ մէկը ըսել թէ այս սիրուն քերթուածը իմ տաղանդիս պտուղը չէ:

Ս. — Լեզուն կը բռնուի ըսողին. և յետոյ ո՞վ կը համարձակի այդպիսի լրբութիւն մը գործել ձեր գեղեցիկ արձակին դէմ:

Պ. — Բայց տակաւին ձեզի չկարգացի զայն, ի՞նչպէս կը գնահատէք:

Ս. — Միթէ կրնամ շքանչանալ գրուածքի մը, զոր իմ լաւագոյն և սրտակից ընկերոջս տաղանդին յղացումն է. կ'աղաչեմ, իսկոյն կարգացէ՛ք ինծի, քանի՛ մը անգամ կարգացէ՛ք... կը փափաքեմ ձեր իսկ շրթունքէն զգալ անոր յոյզերն ու յուզումները:

Պ. — Մտիկ ըրէ՛ք (Կարդալի վերջ) Խօնչպէ՛ս գտաք:

Ս. — Ա՛հ ա՛հ, ինչպէ՛ս յղացաք այդ հրաշակեր-

տը, (Ձեռքը սրտին տանելով) վայրկեան մը ձեռքը սրտին վրայ դրէք և տեսէք թէ ի՞նչ փոթորիկ յառաջ բերաւ ներսդիս (կ'արտասուէ):

Պ. — Բայց... դու... կ'արտասուե՞ս... :

Ս. — Կրնամ չարտասուել (կոպերունը քացք սրբեցնելով) ինչպէ՞ս շարադրեցիք այս մարգարտանման տողերը :

Պ. — Բարէ՛, լուսահոգի հօրս վրայ այնքան արօցունք չթափեցի՝ որքան այս թանկագին թուղթին վրայ. երէկ գիշեր քանի քանի անգամներ արթնցայ, կարգացի, նորէն կարգացի, դարձեալ կարգացի, կըրկին կարգացի և մինչև հիմա դեռ կը կարգամ... :

Ս. — Տպել տուր... կրնաս ապահով ըլալ որ ամբողջ ժողովուրդը պիտի լայ :

Պ. — Ո՛հ, բարեկամս, երէկունէ ի վեր մեր տան մէջ արցունքը չէ դադրած դռնապանէն սկսեալ ամէնքը կ'արտասուեն :

Ս. — Խորհուրդ կուտամ ձեզի, որ այսօր իսկ մամուլի խմբագրութեան ղրկէք զայն :

Պ. — Բոլոր բարեկամներս միեւնոյն խորհուրդը կուտան ինձի, բայց խմբագրութիւնը կը տպէ՞ :

Ս. — Ոտքդ և ձեռքդ համբուրելով՝ որովհետեւ ասօր նման քերթուածներու կարօտը կը քաշէ խմբագրութիւնը :

Պ. — Ենթադրենք որ խմբագրութիւնը համաձայն գտնուեցաւ անոր հրատարակութեան բայց գրաչարները անվրէպ, այսինքն առանց յուզումի պիտի կըրնան շարել այս մարգարտաները :

Ս. — Սիրելիս, անոնք վարժուած են ամէն տեսակ յուզումներու, դուն անմիջապէս ղրկէ :

Պ. — Այո՛, այդպէս պիտի ընեմ. նաև քերթուածիս հետ ներփակ պիտի ղրկեմ խիստ երկտող մը,

որպէսզի խմբագրութիւնը շարադրութենէս ստորակէտ մը, բուլթ մը չփոխէ :

Ս. — Սովորաբար ես ալ այդպէս կ'ընեմ. պէտք է խիստ բովանդակութեամբ երկտող մը կցէք ձեր արձակին :

Պ. — Եւ առանց փոփոխութեան կը հաւանի՞ն հրատարակելու ձեր գրութիւնները :

Ս. — Դժբախտաբար ոչ... այդ իմաստակ խմբագիրները ղրկած բազմաթիւ յօդուածներէս մէկ հատը միայն կը հրատարակեն, բայց այնքան կը լրբեն և կը յապաւեն դրութիւնս զոր անձանաչելի կը դառնայ. եթէ յօդուածին աակ անունս չպառկի, երբեք պիտի չկրնամ գիտնալ թէ ատիկա իմ ստեղծագործութիւնս է :

Պ. — Եթէ քանի մը ոսկի քերթուածիս հետ ներփակ ղրկելու ըլլամ, անփոփոխ կը տպէ՞ն :

Ս. — Բնականաբար... շատ անգամ գրութիւնս թերթին մէջ հրատարակուած տեսնելու համար դրամական առաքումներ կ'ընեմ խմբագրութեան :

Պ. — Ատիկա իմ սկզբունքիս դէմ կը գտնեմ, արդէն շատ ալ համամիտ չեմ զայն հրատարակելու, անշուշտ աւելի ետքը պատեհութիւններ չեն պակսիր քերթուածս հասարակութեան սեփականութիւնը դարձնելու համար. երկու օր է որ սաստիկ ոգեւորութենէս ոչ ախորժակ ունիմ ճաշելու և ոչ ալ փափաք տունէն մեկնելու :

Ս. — Սովորաբար ես ալ այդ երջանիկ տրամադրութիւնը կ'ունենամ վսեմ յղացումէ մը ետքը :

Պ. — Այսօր պիտի ընդունիմ նախկին դասընկերոջս՝ Վահանին այցելութիւնը. ոմանք իր գրական արժանիքին մասին գնահատական խօսքեր կ'ընեն և ուրիշներ՝ կատարեալ ոչնչութիւն մը կը ներկայացնեն զայն :

Ս. — Այդ իմաստակին խօսքը մի ընդեր ի սէր Աստուծոյ :

Պ. — Արգարեւ, գոռոզ և յաւակնոտ նկարագիր մը ունի, վերջերս թերթին մէջ լոյս տեսած յօդուածիդ մասին չափազանց անողոք դիտողութիւններ ըրաւ :

Ս. — Գարշելի՛ն :

Պ. — Ամբողջ գրութեան մէջ գնահատանքի արժանի տող մը չգտաւ :

Ս. — Բանագո՛ղը :

Պ. — Կը խոստովանի՞մ որ կեղծ տաղանդ մըն է... շարաթ մը առաջ, ընկերներով քաղաքին բացօթեայ պարտէզները պտոյտի գացեր էինք, ճամբան՝ միզի կը քննադատէր Շէյքսպիրի «Համլէթ»ը :

Ս. — Շէյքսպիրը տարբեր, շատեր արդէն քըն նագատած են իր գործերը, բայց այս ցաւագարը ափ մը պաշարով համարձակի վարկաբեկիչ դիտողութիւններ ընել իմ գրութիւններուս նկատմամբ :

Պ. — Բայց լուռ կեցիր, ահաւասիկ ինքը կուգայ :

ՏԵՍԻԼ ԵՐՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՎԱՀԱՆ

ՎԱՀԱՆ. — Բարե՛ւ ձեզ :

ՊԵՐՃ. — Այս ո՞ւր մնացիր եղբայր, երկու օր է որ քեզ տեսած չեմ :

ՍԻՄՈՆ. — Ճիշդ շարաթ մը կ'ըլլայ որ կորսնցուցած եմ զինքը :

Վ. — Այս քանի մը օրը տունէն չկրցայ դուրս ելլել, որովհետեւ հայերէն ոճի ուսուցման իրութեան մասին պատրաստած հատորս աւարտեցի :

Ս. — Ո՞ճ ըսիք :

Վ. — Այո՛, նպատակադրած եմ հայերէն ոճը ֆրանսական ոճին մօտեցնել, այսինքն, օրինակով բացատրեմ որ հասկնաք, «պարոնը գինի խմեց». այս պարբերութիւնը զուտ հայերէն արտայայտութիւն է. բայց գեղեցիկ չէ զայն ֆրանսերէն ոճին վերածելով պիտի ըսենք՝ «պարոնը խմեց գինի» :

Պ. — Ձեր այս տեսութիւնը չեմ յուսար որ ընդունելութիւն գտնէ հայ գրողներէն :

Ս. — Ասիկա այլանդակ բան մըն է, ասոր համար գուցէ ձեզ քարկոծեն :

Վ. — Երանի՛ թէ... այդ քարերը՝ իմ փառքիս շէնքը պիտի կառուցանեն, ես վերջնապէս որոշած եմ գործագրութեան դնել իմ այս տեսութիւնս. ինչո՞ւ ֆրանսացիք և ուրիշ բազմաթիւ քաղաքակիրթ ազգեր ըսեն՝ «մէջը սենեակին» և մենք ըսենք «սենեակին մէջը». երբեք հսշտ չեմ այս քերականութեան :

Պ. — Ի՞նչ միջոցներ ունիք ձեր այս ծրագիրը յաջողցնելու :

Վ. — Թերթերուն և պարբերականներուն ղրկած բոլոր գրութիւններս պիտի շարագրեմ այս ոճով, այսինքն՝ փոխանակ գրելու «Օրիորդին գեղեցկութիւնը իմ սիրտս տոչորեց», պիտի ըսեմ «Գեղեցկութիւնը օրիորդին տոչորեց իմ սիրտս» :

Պ. — Եթէ խմբագրութիւնը մերժէ հրատարակել :

Վ. — Դժբախտաբար միշտ ալ մերժած է... բայց մեղքը իր վիզը... ինչ որ է, լսեցի որ սքանչելի քերթուած մը շարագրեր ես, ակումբին մէջ մեր ընկերները լորձնաշուրթն կը փառաբանէին. կարգա՛ անգամ մը ինծի, որպէս զի քանի մը օգտակար դիտողութիւններ ընեմ :

Պ. — Մտիկ ըրէք (Բարձրաձայն կարդալէ ետք) :

Վ. — Այո է:

Պ. — Այո՛, բան մը չգտացի՞ք:

Վ. — Ո՛չ մէկ բան. այս արձակդ, սիրելիս, բարակ ջիղ մը անգամ չի կրնար թրթռացնել: Եթէ այս քերթուածը յղացողը ես ըլլայի, ինքզինքս պիտի համարէի աշխարհի ամենէն դժբախտ մտաւորականը... կը զարմանամ թէ՛ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալէդ ետքը, ի՞նչպէս յղացար ասանկ ձախաւեր քերթուած մը:

Ս. — Դուք ձախաւեր կը կոչէք ասիկա:

Վ. — Աւելի ծանրակշիռ բառ մը չգտայ զայն որակելու համար:

Ս. — Այս կը նշանակէ որ չհաւնեցաք:

Վ. — Անկեղծօրէն կը խոստովանիմ թէ չի հաւնեցայ:

Ս. (Պերճիկ). — Այս իմաստակին խօսքերուն կաբեւորութիւն մի տար, նախապէս քեզի չըսի՞ թէ արձակդ այս ապուշին չկարդաս:

Պ. (Յաժ առ Սիմոն). — Ցաւագարին մէկն է: (Բարձր) Եկէք ներս երթանք մինչև որ մեր միւս ընկերները գան, ձեզի ցոյց տամ պատանեկութեանս շրջանին շարագրած սիրային բանաստեղծութիւններու տետրակը:

(Ամենք աջակողմեան դռնէն դուրս կ'ելլեն):

ՏԵՍԻԼ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԶԱՐԵՉ ԵՒ ԼՈՒՍԻ

(Խօսակցելով հերս կը մօտեն հակաթի դռնէն):

ԶԱՐԵՉ. — Իսկապէս հրաշալի է. նախորդ քերթուածներդ վրայ, այս մէկը գերազանց բան մը ունի:

ԼՈՒՍԻ (Թուղբը կը ծալի եւ կը զեօեղէ պայուսակից մեջ). — Ես ալ այդ գեղեցիկ տպաւորութիւնը ունիմ այս քերթուածիս վրայ և կրնամ ըսել թէ ասիկա Զապէլ Եսայեանի լաւագոյն բանաստեղծութեան հետ կը մրցի...

Զ. — Անտարակոյս:

Լ. — Երբ ես կը կարդամ, ինծի կը թուի թէ՛ հրեշտակ մը քաղցրանուագ մեղեդի մը կը թրթռացնէ ականջիս:

Զ. — Վարուժանի ոչ մէկ բանաստեղծութիւնը կրցաւ ասոր նման դիւթել և համագրաւել սիրտս. ես վստահ եմ որ եթէ ձեր այս բանաստեղծութիւնը թերթի մը կամ պարբերականի մը մէջ հրատարակուի անպայման հայազգի մեծ քննադատ Արշակ Զօպանեանը իր «Անահիտ» հանդէսին մէջ ձեր տաղանդին և բանաստեղծական ձիրքերուն մասին տարփուալից սիւնակներ կը յատկացնէ:

Լ. — Ո՛հ, մի՛ յիշէք ինծի այդ մարդուն անուընդ, լաւագոյն զգացումը զոր կը տածէի իրեն երգարատնէ ի վեր, քինախնդրութեան փոխուած է. հակառակ համակրական նամակներու և զրկած բազմաթիւ քերթուածներու որ բարի ըլլար իր «Անահիտ»-ին մէջ գէթ անոնցմէ լաւագոյնները հրատարակելու, ոչ իսկ քառեակ մը խիղճ ըրաւ ի լոյս ընծայելու:

Զ. — Մի՛ վշտանաք ընկերուհիս, չեմ յուսար որ ձեր գրութիւնները զամբիւղ նետած ըլլայ:

Լ. — Զամբիւղ ըսիք:

Զ. — Սովորաբար այն գրութիւններն ու յօդուածները որոնք թերի հայերէնով մը գրուած են և բովանդակութեամբ ալ չեն շահագորգուեր՝ խմբագրութիւնը «համբաւաւոր» զամբիւղը կը ձգէ գանոնք... Բայց ահաւասիկ մեր ընկերները կուգան:

ՏԵՍԻԼ ՇԻՆԳԵՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ, ՊԵՐՃ, ՎԱՀԱՆ, ՍԻՄՈՆ

ՊԵՐՃ. — Օ՛, մեր ընկերները այստեղ մեզի կը սպասեն, ի՞նչ ուրախառիթ օր:

ՎԱՀԱՆ. — Ի՞նչ երջանկաբեր առիթ:

ՍԻՄՈՆ (ՊԵՐՃԻՆ). — Ի՞նչ լաւ պիտի ըլլար եթէ նորավէպիս ձեռագիրը հետս բերած ըլլայի:

Վ. — Ափսո՛ս որ քերթուածն երուս տետրակը խելք չըրի հետս բերելու:

Լ. — Այսօր տարօրինակ գոհունակութիւն մը կը կարգամ ձեր գէժքերուն վրայ:

Ս. — Ձեր ներկայութիւնը Օրիորդ, կը խանդավառէ մեզ:

Լ. — Օ՛, Սիմոն, թո՛ղ այդ սին մեծարանքը, պէտք է գիտնաս որ այդ յանկերգդ աւելի քան կը զգուեցնէ զիս:

Ս. — Ո՛հ, միթէ կրնամ արգիլել զգացումներս որ չի տպաւորուին ձեր դրաւչութենէն:

Զ. (ՍԻՄՈՆԻՆ). — Լեզուդ չափաւորէ: հիմա աղջիկը պիտի փախցնես:

Լ. (ՍԻՄՈՆԻՆ). — Երկարատենէ ի վեր ականջներս կը լսեն ձեր գովեստները զորս այնքան աժան կը շուայլէք, բայց մի՛ վշտանաք եթէ ձեզ չեմ փոխադարձօր գնահատանքի ոչ մէկ բառ:

Պ. (ՄԵԿՈՒՍԻ). — Ճիշդ ժամանակն է քերթուածս իրեն կարգալու, ապահով եմ որ այս անգամ պիտի յաջողիմ տիրանալ իր զգացումներուն:

Վ. — Եթէ նախապէս գիտնայի թէ այսօր այցեւորութիւն պիտի տաք Պերճի տունը, տասը տարուան ընթացքին գրած բանաստեղծութիւններս, նորավէ-

պերս, բովանդակներս, վերջապէս բոլոր հին ու նոր ձեռագիրներս որոնք վսեմ ներշնչումով և կորովի զգացումներով յղացուած, տաղանդիս ստեղծագործութիւններն են, հետս կը բերէի ձեզի կարգալու համար:

Ս. — Մեծապէս կը ցաւիմ որ Սիմանթօի կեանքին ու գործին մասին պատրաստած եռնատոր ընդարձակ աշխատութիւնս հետս չբերի:

Լ. — Պրն. Պերճ. կր փափաքիմ ձեր շարադրած քերթուածը իմանալ, բայց բոլորովին առանձին ըլլալ կ'ուզեմ քեզի հետ:

Պ. — Ուրեմն երթանք յարակից սենեակը, որ իմ գրասենեակս է: (ՍՋԱԿՈՂՄԵԱՆ ԴՈՆԵՆ ԴՈՒՍԿԻՆԵՆ):

ՏԵՍԻԼ ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ՍԻՄՈՆ, ՎԱՀԱՆ, ԶԱՐԵՀ

ՎԱՀԱՆ. — Անկեղծ սիրտ մը ընկերներ՝ երբեք չի վարանիր ճշմարտութիւնը խոստովանելու. Պերճի քերթուածը ոչ միայն զուրկ է բանաստեղծական ներշնչումէ՞ այլ կր մատնէ քերթողական տաղանդի չըգոյութիւնը իր բնութեան մէջ:

ՍԻՄՈՆ. — Չափազանց արդար կը գտնեմ ձեր այս դիտողութիւնը, կը ցաւիմ որ իր քերթուածին նկատմամբ իմ տհաճութիւնս յայտնելու ձեր ժպրհուրթիւնը չունեցայ:

ԶԱՐԵՀ. — Առտուն, ճամբուն վրայ քանի մը անգամ կարգաց ինծի, բայց անկեղծօրէն ըսեմ թէ ոչինչ կայ գովեստի արժանի իր այդ յղացումին մէջ:

Վ. — Վերջապէս երկուքդ ալ հաւասար յանցաւորներ էք՝ այդպիսի ցախաւեր գրուածք մը բարձրօրէն տարփողած ըլլալնուդ համար:

Ս. — Բայց կրնայի՞ր են ուղղակի ըսել թէ՞ արձակդ սնյալող փորձ մըն է, քանի որ բոլորա ալ հիւրաբար իր տան մէջ կը գտնուինք այս պահուստ։

Զ. — Ծիւղդ այդ փափուկ պարագան նկատի առնելուս, զգոյշ կեցայ անհաճոյ ակնարկութեամբ զինքը վիրաւորելու գիտաւորութենէս։

Վ. — Բայց դուք աստուածացուցիք այդ սին գրուածքը։

Ս. — Ամէն պարագայի տակ, չէի կրնար պոռալ երեսն ի վեր, իր կեղծ տաղանդ մը ըլլալը։

Զ. — Ասկէ մօտաւորապէս ամիս մը առաջ տունս հիւրասիրեցի զինքը և մի քանի քնքուշ քերթուածներ կարդացի։

Վ. — Մեծարենցէ՞ն։

Զ. — Ո՛հ, իմ հեղինակութիւններէս. տգէտը՝ առանց վայրկեան մը խորհելու թէ՛ Կեդրոնականէն շրջանաւարտ ելած եմ, թէ բազմաթիւ օտար կրթական հաստատութիւններ յաճախած և վկայուած եմ, թէ ամբողջ երկու սենեակ լեցուն գիրք ունիմ ամէն լեզուէ, լրբութիւնն ունենայ քերթուածներուս համար ըսել թէ վսեմ գաղափարներ չեն պարունակեր։

Ս. — Միեւնոյն վարմունքը ունեցաւ ինծի հանդէպ երբ քանի մը շաբաթ առաջ տունս զիս տեսնալու եկած էր. ինք՝ թաղային վարժարանէ ընթացաւարտ, մինչ ես Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանէն, ինք՝ հազիւ յիսուն կտոր գիրք ունի, մինչ ես աւելի քան հազար կտոր... չհաւնի՞մ Սիամանթօի քերթողական հատորներուն մասին պատրաստած քննադատական ուսումնասիրութիւնս։

Վ. — Ընկերներ, կարգը իմս է խօսելու, պիտի խնդրեմ որ լաւ մտիկ ընէք զիս. ինչպէս ըսի, անկեղծ սիրտ մը ունիմ, չեմ կրնար ճշմարտութիւնը չխոստովանիլ. ընդունեցէք որ երկուքդ ալ ձեր իմա-

ցական և մտաւորական կարողութեամբ չէք զրնար մրցիլ ինծի հետ, այս իրողութիւնը ուրիշ մը անշուշտ չպիտի ըսեր ձեզի, բայց ես՝ չեմ կրնար չըսել... անցեալները Պերճին կարդացի սքանչելի, խիստ հետաքրքրական և գրական մեծ արժէք ներկաացնող ձեռագիր նորավէպ... չիտակը այնքան հիացաւ վէպիս իմաստախրական և հոգեբանական բովանդակութենէն, ոճին հեղատան և երաժշտական ընթացքէն... այսինքն՝ ներդաշնակութենէն ըսել կ'ուզեմ, կէտադրութեանց այնքան ճիշդ, տեղին և պատշաճ գործածութենէն որ պահ մը կասկածեցաւ թէ այդ գրաւիչ գրուածքը գործը եղած ըլլայ հանճարեղ գրագէտի մը, փիլիսոփայի մը, բանաստեղծի մը, մեծ մտաւորական մարդու մը...

Զ. — Առ հասարակ Պերճը երբ գրութիւն մը գեղեցիկ գտնէ՞ գայն բանադրութեան կը վերադրէ։

Վ. — Մեր ընկերուհին և ընկերը բաւական ուշացան քանի մը վայրկեանի համար. ինծի ներողութիւն։ (Դուրս կ'ելլէ աջակողմեան դռնէն)։

ՏԵՍԻԼ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

ՍԻՄՈՆ ԵՒ ԶԱՐԵՀ

ԶԱՐԵՀ. — Կ'ատեմ այս յաւակնոտը։

ՍԻՄՈՆ. — Հաւատացի՛ր, եթէ հիմա հոգին փչէ, չպիտի ցաւիմ։

Զ. — Կեղծ տաղանդ մըն է։

Ս. — Ցաւագար մը՝ որ հազիւ քանի մը տասնեակ գիրք ունի...։

Զ. — Հապա ինծի ըսաւ թէ տասը պահարան լեցուն գիրք ունի։

Ս. — Այո՞... իր երազին մէջ։

Զ. — Ստախօ՛սը։

Ս. — Միշտ գիրք կը մուրայ ինձմէ :

Զ. — Զարմանալի :

Ս. — Անցեալ օր Շէյքսպիրի «Համլէթ»ը տուի, ապուշը փոխանակ կարդալու, սկսեր է քննադատական ուսումնասիրութիւն մը պատրաստել :

Զ. — Յիմա՛ր... :

Ս. — Գրքին բոլոր էջերը մատիտի գիծերով և գիրերով մրոտեր է և կողքն ալ քանի մը էջերու հետ՝ ես գիտեր ո՛ւր ճամբորդեր է :

Զ. — Փախո՛ւկ... :

Ս. — Մինչև որ քանի մը անգամ չի շնորհակալ իր մօտ գիրք ունենալս, երբեք չխորհիր վերադարձնել :

Զ. — Շիտակը Պերճի քերթուածը այնքան անհաճոյ չթուեցաւ ինծի, կը ցաւիմ որ այդ տխմարին դիտողութիւնները վաւերացուցի... :

Ս. — Զիշդ է՝ իր լաւագոյն ստեղծագործութիւնը կարելի է համարել բայց ուշագրաւ պարագայ մը կայ զոր պէտք է ուշագրութեանդ յանձնեմ, այդ քերթուածը քեզ այնքան լաւ չպիտի տպաւորէր՝ եթէ անոր բազմաթիւ թերութիւններուն սրբագրութիւնը — բայց խօսքը թող մեր մէջը մնայ — ես կատարած չըլլայի :

Զ. — Խօնչ կ'ըսէք :

Ս. — Երբեք մի՛ զարմանաք. այս խոստովանութիւնը կ'ընեմ միայն ձեզի, ուստի կը խնդրեմ որ ձեր չրթունքը չփորձուի զայն ուրիշին իմացնելու :

Զ. — Ես ալ կարծեցի թէ իր տաղանդին արգասիքն է այդ սքանչելիքը :

Ս. — Իր տաղանդի՞ն, օ՛, բարեկամս, միամիտ չըլլանք և չխաբուինք երեւոյթներէն. մենք երկուքս զիրար կը ճանչնանք իբր ճշմարիտ գրողներ, ուստի զիրար չխաբենք մեզ չըջապատող կարգ մը իմաստակներու ձրի գովեստ և փառաբանանք հիւսելով :

Զ. — Ո՛հ, կը հիանամ ձեր արթուն գիտակցութեան վրայ :

Ս. — Ամէնքն ալ այդ հիացումը ունին մտքիս և տաղանդիս վրայ :

Զ. — Բայց ի՞նչպէս պէտք է զանազանել իսկատիպ տաղանդ մը, կեղծ տաղանդէ մը :

Ս. — Շատ դիւրին... հիմա կրնա՞ք ինծի համար ըսել թէ՛ կեղծ տաղանդ մըն եմ :

Զ. — Պէտք է աշխարհի մեծագոյն յիմարը ըլլամ, ատանկ աշխարհակ վերագրում մը ձեզի ընելու համար :

Ս. — Բայց լուեցէք, ոտքի ձայներ կը լսեմ... հոս կուգան :

ՏԵՍԻԼ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ, ՊԵՐՃ, ԼՈՒՍԻ, ՎԱՀԱՆ ԵՒ ԼԵՒՈՆ

(Կը մօնեն աշակողմեան դռներ՝ իսկ Լեւոն ճակատի դռուէն)

ՊԵՐՃ (ԼԵՒՈՆԻՆ) . — Զիշդ ժամանակին եկար, լաւ կ'ըլլայ որ քու կարծիքդ ալ շօշափեմ, դուն որ մտաւորականի լաւակնութիւն ունիս քեզմէ շատ աւելի բարձր արժանիքներու գործերը ստորագնահատելու և միայն քու ճշմարիտ ձեռագիրներուդ սին փառաբանանքը հիւսելու, տեսնենք ի՞նչ պիտի ըլլայ տպուորութիւնդ քերթուածի մը նկատմամբ, որ ինքնին յաղթանակ մըն է և պատիւ կը բերէ զայն ստեղծողին... :

ՍԻՄՈՆ. — Կը թելադրեմ որ չկարդաք ձեր քերթուածը, ապահով եմ որ այդ մարգարիտները կեղծ քարեր պիտի հուսակէ :

ԼԵՒՈՆ. — Ընկերներ, անձիս նկատմամբ ես բընաւ պարծենքոտ չեմ այդ զգացումը արծարծող մար-

գիկ առ հասարակ ցոյց կուտան արգահատելի տգիտութիւն մը . եթէ դուք արդար գիտողութիւն մը յաւակնոտութեան սովոր էք վերագրել՝ դժբախտաբար հոն է որ միտքը կը կորսնցնէ իր դատողութեան լոյսն ու պայծառութիւնը :

ԼՈՒՍԻ. — Օ՛ր . Լեւոն , ձեր խօսքերը տաղտկալի և անիմաստ շատախօսութիւններ են , երկարաբարակ փիլիսոփայելու տեղի չկայ , Պերճը արձակ քերթուած մը շարագրած է , ամէնքս ալ խորապէս հիացանք և շնորհաւորեցինք իր յաջողութիւնը , հիմա կարգը ձերն է լսելու և գրուատելու :

ԼԵՒՈՆ. — Հաւատացէք Օրիորդ , սրտիս համար հազուագիւտ բերկրութիւն մը պիտի ըլլար եթէ Պերճ իրապէս յաջողած ըլլար իր փորձին մէջ :

Զ. — Կարգացէք Պերճ՝ ձեր արձակը :

Պ. — Մտիկ ըրէք (Կը կարգայ) :

Ս. — Ամէն անգամ երբ կը լսեմ ձեր այս թանկագին քերթուածը , աչքերս արցունքի լիճեր կը դառնան :

Զ. — Հաւատացէք , այս հրաշակերտը մարմնիս ամենէն բարակ ջիւղն անգամ կը յուզէ :

Ս. — Եւրոպացի հռչակաւոր բանաստեղծներու քերթողական հատ ըներուն մէջ չեմ հանդիպած բանաստեղծութեան մը , որ ասոր նման սրտաշարժ գրաչութիւն մը ունենար . . . :

Վ. — Բայց Պրն . Լեւոն , ինչո՞ւ լուռ կը մնաք , ինչո՞ւ չէք խօսիր :

Զ. — Արդեօք աննպաստ կարծիք մը կ'որոճաք ձեր մտքին մէջ և չէք համարձակիր յայտնելու :

Վ. — Պէտք է որ յայտնէք ձեր կարծիքը , ըլլայ նպաստաւոր կամ աննպաստ :

ԼՈՒՍԻ. — Այս առաքինութիւնը կը սպասենք ձեզմէ , Պրն . Լեւոն . . . :

ԼԵՒՈՆ. — Ուրեմն լսեցէք . (Պերճին) Գուցէ շատեր ձեր այս արձակ քերթուածը գոհար մը նկատեն , ոմանք պանծացնեն և ուրիշներ մտքի յաղթանակ մը հռչակեն զայն . այսպէս ընելու սովոր են ընդհանրապէս անոնք՝ որոնք իրենք զիրենք ձեզի անկեղծ բարեկամ ձեւացնելով ձեզմէ շահ մը կ'ակնկալեն : Ոմանց համար գերագոյն հաճոյք մըն է ձեր թերութիւններուն մասին լուրս պահելը՝ իսկ կան ալ որ ձեր սրտակիցներն են և համարձակութիւն չեն ունենար ձեր տկարութիւններուն մասին խօսելու : Կայ աւելի ճարպիկ դասակարգ մը , որ անկեղծ երեւալու նրբին հանգամանքները իւրացուցած է ձեր նիւթական առաւելութիւններէն օգտուելու համար . կան ալ որ գնահատել միայն գիտեն՝ որովհետեւ չունին գրական ողջմիտ հասկացողութիւն . ամենէն արգահատելի կարելի է համարել այն դասակարգի մարգիլը՝ որոնք իրենց ետը միայն կը ճանչնան և իրենց միտքն ու ոսկորէն դուրս արժանիք գնահատելու առաքինութիւնը չունին . . . :

Ս. — Ինծի կը թուի թէ դեռ ձեր խօսքերուն շղթան պիտի երկարէք , առանց յայտնելու ձեր կարծիքը :

Զ. — Մանաւանդ այսքան երկարաշունչ նախաբանէ մը ետքը ձեր տպաւորութիւնը յայտնած պէտք էիք ըլլալ :

ԼԵՒՈՆ (Պերճին) . — Չեմ ըսեր թէ ձեր գրութիւնը անյաջող փորձ մըն է , թէպէտ գեղեցիկ և յարգի տուղեր կան , բայց ուրիշներ ձեզմէ շատ առաջ արդէն յղացած են :

ԼՈՒՍԻ. — Բայց մինչև հիմա չըսիք թէ արձակը գեղեցիկ գրուածք մըն է թէ ոչ :

Վ. — Պրն . Լեւոնը միայն իր ձեռագիրները սովորութիւն ունի գեղեցիկ բառով որակելու :

ԼԵՒՈՆ. — Ո՛հ, բարեկամս, սխալ կը դատէք. ծանր նախատինք մը կ'ընէք ինծի դէմ:

Ս. — Բայց ասոր նման գլուխգործոց քերթուածի մը մասին լռութիւն պահելը գիտէ՞ք, ի՞նչ մտածելու կը մղէ մեր մտքերը:

ԼԵՒՈՆ. — Ձեմ փափաքիր գիտնալ:

Ս. — Կը նշանակէ որ նախանձի զգացում մը կը սանձէ ձեր լեզուն գովեստի խօսք մը ընելու:

ԼԵՒՈՆ. — Տգէտներն են որ այդպէս կը տրամաբանեն՝ ողջամիտ գրողներ այդ կերպ չեն դատեր:

Պ. — Բայց ի՞նչ կամակոր ընթացք է այս, որ չէք ուզեր ձեր տղաւորութիւնը յայտնել քերթուածիս մասին:

ԼԵՒՈՆ. — Ես պէտք եղածէն աւելի խօսեցայ ձեզի... (Լուսիիճ) Օրիորդ Լուսի, կը փափաքիմ առանձին տեսակցութիւն մը ունենալ ձեզի հետ, եթէ կը բարեհաճիք...:

ԼՈՒՍԻ. — Սիրով: (Սշակողմեան դռնէն կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ ԻՆԵՐՈՐԴ

ՊԵՐՃ, ՍԻՄՈՆ, ՋԱՐԵՋ

ՍԻՄՈՆ. — Մեծ տխմարութիւն ըրիր, արձակդ այդ թշուառականին կարգալով:

ՋԱՐԵՋ. — Ես նախապէս թելադրեցի քեզի որ չկարդաս:

Ս. — Աւետարանը իմաստուն խօսք մը ունի որ այս պարագային կը պատշաճի. կ'ըսէ «Մի՛ արկանէք զխարգարիտս առաջ խոզաց»:

Ջ. — Այդ իմաստակը, որ բանագողութիւններով այսօր հասարակութենէն փառք ու պատիւ կը վայելէ, երբեք արժանի չէր մտիկ ընելու ձեր թանկագին

արձակը. երկու-երեք անգամ կարդացիք և քիչ մնաց սաստիկ յուզումէս մանուկի պէս պիտի արտասուէի, մինչդեռ այդ քարասի՛րտը...:

Ս. — Ինքզինքը կը ճգնի այնպէս ցոյց տալ թէ բնաւ պարծենկոտ չէ:

ՊԵՐՃ. — Իրաւունք ունիք բարեկամներս, այդ կոպիտը որ գրականութեան և գեղարուեստի ոչ մէկ մարզի մէջ ձիրք և հակում ունի, որ իր ամբողջ գիտցածը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ հռչակաւոր փիլիսոփաներու և բանաստեղծներու գործերէն գոց սորված մեծ գաղափարներ ու մտածումներ:

Ջ. — Թշուառ մայր մը ունի՝ և իրենց տան մէջ աթոռ մը չէք գտնէր նստելու:

Պ. — Մինչդեռ, մենք ոչ միայն նիւթական անհուն բարիքներով օժտուած ենք, այլ ունինք բնածին յատկութիւններ՝ գեղարուեստի և մշակոյթի բոլոր մարզերուն մէջ. ունինք վսեմ ներշնչումներ, քերթողական շնորհ, մանաւանդ տաղանդ բանաստեղծութեան...:

Ս. — Տաղա՛նդ քնարերգութեան...:

Ջ. — Տաղա՛նդ հովուերգութեան...:

Պ. — Իմաստասիրութեան...:

Ս. — Ողբերգութեան...:

Ջ. — Թատերգութեան...:

Պ. — Կատակերգութեան...:

Ս. — Լռեցէ՛ք... ահաւասիկ մեր ներշնչման դիցուհին կուգայ:

ՏԵՍԻԼ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ, ԼՈՒՍԻ ԵՒ ԼԵՒՈՆ

ԼՈՒՍԻ. — Ընկերներ, այժմ ուշադիր լսենք Պրն. Լեւոնը՝ որ ձեզմէ իւրաքանչիւրին համար շահեկան խօսքեր ունի ընելիք:

ԼԵՒՈՆ. — Սիրելի Պերճ, առաջին խօսքս քեզի ուղղուած է, դուն որ կը փափաքես քերթուածներու դ մասին իմ ճշմարիտ կարծիքս իմանալ:

Ս. — Վիքթոր Հիւկօ մը այսքան ինքնավստահ չեշտով չպիտի խօսէր:

ԼԵՒՈՆ. — Ձեր բոլոր արձակ և չափածոյ բանաստեղծութիւնները զորս՝ առիթն ունեցեր եմ կարգալու գանազան պարբերական հրատարակութեանց մէջ. նորութիւն մը չեն բերեր մեր մշակոյթին: Դուք կը սիրէք երգել արեւը, լուսինը, աստղերը, ամպերը և բոլոր երկնային մարմինները՝ որոնք դժբախտաբար կը լղրճեն և անհամ բովանդակութիւն մը կուտան ձեր քերթուածներուն: Կը գրէք մանաւանդ գիշերուան մասին և չունիք քերթուած մը որ աստեղազարդ, կամ ամպամած և կամ լուսնակներով և արեգակներով խճողուած չըլլայ... Ինչո՞ւ միշտ երկինքը կը դիտէք, իջեցուցէք ձեր նայուածքը երկրի վրայ, ամպածրար բարձունքներէն դէպի հրաշալի բնութիւնը ուր՝ այնքան անհաշուելի նիւթեր կան բանաստեղծելու:

ՊԵՐՃ. — Քերթուած մը առանց աստղի, առանց արեւի և լուսնի, մեծապէս կը տուժէ իր պայծառութենէն:

ԼԵՒՈՆ. — Ի՞նչ ճղճիմ մտածողութիւն է այդ. (Սիմոնիճ) Իսկ գալով ձեր բանաստեղծութիւններուն, անոնք ալ գինիի ծանր հոտ մը ունին, այնքան շատ գինի կը խմցնէք ձեր քառեակներուն՝ որոնք ի վերջոյ կը կորսնցնեն իրենց հաւասարակշռութիւնը...

ՎԱՀԱՆ. — Ուրախ եմ որ Պերճին և Սիմոնին տկարութիւնները քաջաբար կը յայտարարէք...

ԼԵՒՈՆ (Վահանիճ). — Ձեր թերութիւններուն մասին ալ քաջութիւն չպիտի պակսի ինծի խօսելու:

Վ. — Ինչպէ՞ս:

ԼԵՒՈՆ. — Խնդրեմ, մի՛ ընդմիջէք զիս, ձեր թերութիւնները աւելի զարհուրելի բան մը ունին, տաղտկալի միօրինակութիւն մը և միշտ միեւնոյն անփոփոխ յանկերգը...

Վ. — Ինծի՞ էք:

ԼԵՒՈՆ. — Կ'երգէք ալեկոծ ծովը... փրփրակուտակ ալիքները... նաւարեկութիւնը... ծովուն վիհերն ու անդունդները... լեռնակուտակ ալեաց գահավիժումները և վերջապէս զօրաւոր քամին և խօլ փոթորիկը. եթէ այս միօրինակութենէն չփրկէք ձեր քերթուածները՝ ես կը խորհիմ թէ օր մը ձեր բանաստեղծութիւններուն հետ ծովամոյն պիտի ըլլաք ձեր երազած մրրկայոյզ ալիքներուն մէջ:

Վ. — Ի՞նչ ափեղջիփեղ խօսքեր են ասոնք:

ԼԵՒՈՆ. — Ես վերջացուցի իմ խօսքս... այո՛, ճիշդ ժամանակն է մեկնելու... ուրեմն ցտեսութիւն բոլորիդ:

ՏԵՍԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԵՐՈՐԴ

ԼՈՒՍԻ, ՊԵՐՃ, ՎԱՀԱՆ, ՍԻՄՈՆ ԵՒ ՋԱՐԵՀ

ՎԱՀԱՆ (Յուզուած). — Ի՞նչ ստորին վարմունք է այս, ի՞նչ յուեգոյն ընթացք և ի՞նչ անպատկառութիւն:

ՋԱՐԵՀ. — Բայց ինչո՞ւ կը խռովիք Պ. Վահան, իմաստակի մը խելապատակէն փրթած ցափռտուքները ինչո՞ւ ձեզ այսքան կը փոթորկեն:

ՍԻՄՈՆ. — Իմ քերթուածներուս համար ըսել թէ գինի կը հոտին:

ՊԵՐՃ. — Ամենէն զարհուրելի վերագրումները ընէ իմ թանկագին ձեռագիրներուս համար:

ԼՈՒՍԻ. — Մի՛ սրտմտիք յարգելի բարեկամներս, ծայրայեղ յուզման մէջ մի գնէք ձեր սրտերը. Պրն.

Լեւոնի դիտողութիւններուն համար ես կը կարծեմ որ չարժէր այսքան զայրոյթ և յուզում յարուցանէք :

Ս. — Եթէ դուք այստեղ չըլլայիք , այդ խելագարին գանկ , երկուքի կը բաժնէի :

Վ. — Ձեր բարեհամբոյր ներկայութիւնը , զիս ետ կեցուց խիստ ահաւոր ոճիւրէ մը :

Պ. (Վահանիճ). — Ձեր բանաստեղծութիւններուն միօրինակ լթեան մասին իր դիտողութիւններուն մէջ անտեղի յարձակում մը չիտա՛ր չեմ գտներ . . . :

Վ. — Ինչպէ՞ս . կ'արդարացնէ՞ք իր ընթացքը :

Պ. — Գրեթէ . . . :

Վ. — Դուք ամէնքդ ալ տգէտներ էք :

Զ. — Իսկ դուն համբաւաւոր իմաստակ մը :

Ս. — Եղբայրներ , ինչո՞ւ ի դուր տեղ զիրար կը վիրաւորէք . . . :

Պ. — Դուք լռեցէք , կ'աղաչեմ :

Ս. — Դուն լռէ՛ , հիմա մի ստիպեր որ բերանս բանամ :

Վ. — Թողէք որ նսիս ես խօսիմ և ապացուցաւնեմ իր ցաւագար մը ըլլալը . . . :

Զ. (Վահանիճ). — Դուն չէի՞ր որ շարունակ քերթուածներդ ինծի կը բերէիր և կը խնդրէիր որ զանոնք սրբալիւրդ և գողտրիկ խորագիրներ գտնեմ անոնց :

Ս. (Պերճիճ). — Ի լուր բոլորին , կը յայտարարեմ որ իր արձակ քերթուածին նիւթը ես հայթայթեցի իրեն . . . :

Պ. — Իմացէ՛ք , ընկերներ , այն բանաստեղծութիւնը զոր կարգաց ձեզ ակումբին մէջ անցեալ օր , Ֆրանսացի հանճարեղ բանաստեղծի մը քերթուածին թարգմանութիւնն էր . . . :

Ս. — Ես քու բոլոր բանաստեղծութիւններուդ աղբիւրը քաջ գիտեմ :

ԼՈՒՍԻ. — Աստուած իմ , ի՞նչ կը լսեմ , ի՞նչ զարհուրելի մերկացումներ են ասոնք . . . Ի՞նչ գռեհիկ վերագրումներ , դուք պարոններ , բոլորդ ալ կեղծ տաղանդներ էք :

Վ. — Ձեր բոլոր բանագողութիւններուն մասին այսօր ընդարձակ յօդուած մը պիտի խմբագրեմ և գաղութահայ բոլոր թերթերու խմբագրութեանց պիտի ղրկեմ :

ՏԵՍԻԼ ՏԱՍՆԸԵՐԿՐՈՐԴ

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԼԵՒՈՆ

ՊԵՐՃ (Մեկուսի). — Այս ինչո՞ւ եկաւ դարձեալ :

ԼՈՒՍԻ. — Պրէ . Լեւոն , ուրախ եմ որ վերադարձաք . այս պարոնները քինախնդրութեամբ լարուած զիրար կ'ամբաստանեն և կը վախնա՛մ որ իրենց այս վէճը տխուր միջադէպի մը յանգի . պիտի խընդրեմ որ դուք իսկոյն հաշտեցնէք զանոնք . :

ԼԵՒՈՆ. — Բայց ի՞նչ պատահեցաւ . . . :

Վ. (Պերճը ցոյց տալով). — Այս պարոնը ինծի տգէտ անուանեց , դուք ըսէք՝ ես տգէ՞տ եմ :

Պ. — Ես իմաստա՞կ եմ որ զիս այդպէս կը կոչեն :

ՍԻՄՈՆ. — Ես ե՞րբ բանագողութիւն ըրած եմ որ աներեսաբար կը յանդգնին զիս բանագող կոչել :

ԶԱՐԵՀ (Վահանը ցոյց տալով). — Ի՞նչ իրաւունքով կը համարձակի լղրճել իմ գրական տաղանդս . . . :

Պ. — Իմ քերթողական ձիրքերս . . . :

Ս. — Իմ հազուագիւտ գրական յատկութիւններս . . . :

Պ. (Վահանը ցոյց տալով). — Այս տխմարը իմ բոլոր գրութիւններս ի՞նչ իրաւունքով այլոց սեփականութիւն կը հռչակէ . . . :

Վ. — Տխմարը դուն ես, լի՛րբ :

ԼՈՒՍԻ. — Ո՛հ, աւելի երկար չեմ կրնար մնալ այստեղ, Պրն. Լեւոն՝ պիտի խնդրեմ որ բարի ըլլաք ինձի ընկերանալ մինչև տունս :

Լեւոն. — Ամենայն սիրով . . . :

Պ. (Վահագնին վրայ խուժելով). — Ինչպէ՞ս, դո՛ւք զիս կ'ամբաստանէ՞ք . . . կը վարկաբեկէ՞ք . . . :

Վ. — Ձեր սպառնալիքէն վախցող մէկը չեմ. կը հրամայեմ որ իսկոյն ետ քաշուիք :

Լեւոն. — Հետեւեցէք ինձի Օրիորդ, այս իմաստակները վիճաբանութեան արդէն իսկ վտանգաւոր կերպարանք տուին . . . :

ԼՈՒՍԻ. — Ո՛հ, հիմա կը հասկնամ որ այս ապուշները գրականութեան յիմարներ են : (Լեւոնի բնկերակցութեամբ դուրս կ'ելլեն ճակատի դռնէն) :

Վ. — Ես կը մեկնիմ. բայց չպիտի մոռնամ հրապարակել քու բոլոր բանագոլութիւններդ :

Ս. (Պերճին). — Ի՛նչ միամտութիւն . . . քանի մը անիմաստ քերթուածներ շարագրելով. յաւակնիլ թէ աշխարհի մեծագոյն բանաստեղծը պիտի ըլլաք ապագային . . . :

Պ. — Կորսուէ՛, իմաստա՛կ : (Սուրեն կը մեկնի) :

Զ. (Պերճին). — Մեկնելէս առաջ կը փափաքիմ վերջին թելադրանք մը ընել ձեզի . . . չըլլայ որ յետ այսու ձեր բարեկամներուն գովեստի և հիացման արտայայտութիւններէն փքանալով, մեծամոլութեան յիմարութիւնէ բռնուիք . . . Մնաք բարով : (Դուրս կ'ելլի) :

Պ. — Ափսո՛ս. կը ցաւիմ որ այսքան ժամանակ միամիտ գտնուեցայ հաւատալու այս իմաստականութեան խաբեպատիր գովեստներուն . . . հիմա կը հասկնամ որ բոլորն ալ Կեղծ ՏԱՂԱՆԴՆԵՐ են եղեր : (Աջակողմեան դռնէն դուրս կ'ելլի) :

Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0372147

58847